

Motion

1982/83: 164

Allan Ekström

Nämndemäns medverkan i hovrätt

Den 1 januari 1977 infördes nämndemansinstitutionen i hovrätt. I brottmål och familjemål är hovrätten vid huvudförhandling (utom i rena bötesmål) domför med tre lagfarna domare och två nämndemän. I övriga mål (främst förmögenhetsrättsliga mål) är hovrätten – liksom tidigare – domför med fyra lagfarna domare.

Det torde icke kunna göras gällande att tillkomsten av nämndemän i hovrätt ökat rättssäkerheten i rättskipningen där. Det är visserligen en oskiljaktig del av vår rättsordning att nämndemän skall delta i handläggningen av främst brottmål. Nämndemännen skall ju enligt hävd spegla det allmänna rättsmedvetandet. Men så sker i tingsrätterna, där fem (5) nämndemän ingår i rätten. En församling av två personer torde däremot icke kunna åtnjuta representativitet.

Antag nu att en enhällig tingsrättsdom överklagas. I hovrätten gillas domen av två utav yrkesdomarna, medan de båda nämndemännen med stöd av den tredje yrkesdomaren vill ändra domen, t. ex. genom att fälla till ansvar. På ena sidan står följaktligen tre yrkesdomare och fem nämndemän (3+5) medan det på den andra sidan står en yrkesdomare och två nämndemän. Varför – det är frågan – skall dessa båda sistnämnda nämndemäns omdöme väga tyngre och anses ha ett större värde än de fem nämndemännens i tingsrätten? Att en på så sätt tillkommen dom skulle förbättra rättssäkerheten i jämförelse med vad som tidigare gällt torde ingen kunna påstå.

Till den del åter reformen grundats på önskemål om bättre insyn i domstolsverksamheten bör bringas i erinran att den grundlagsfästa offentlighetsprincipen självfallet gäller fullt ut även i hovrätten. Jag har ej heller mött uppfattningen att allmänhetens insyn blivit större efter reformens tillkomst eller att hovrättens rättskipning omfattas med större förtroende från allmänhetens sida i dag jämfört med tiden före år 1977.

För fullständighetens skull må tilläggas att det icke finns nämndemän i högsta domstolen.

En annan konsekvens av reformen är att hovrättens sammansättning i berörda mål utgörs av fem personer mot tidigare fyra. I Svea hovrätt finns det 158 nämndemän bosatta inom hela domkretsen utsedda av sammanlagt sex landsting. Det bör därför i dagens kärva ekonomiska situation finnas all anledning att ställa frågan vad reformen egentligen kostar oss skattebetalare. Kostnaderna inskränker sig icke till vad som utgår i ersättning till nämndemännen. Utgångspunkten måste vara de samhällsekonomiska kost-

naderna i stort. Även möjligheterna till adjunktion för de yngre hovrättsjuristerna bör samtidigt beaktas.

Som några bärande skäl för reformen icke föreligger, bör lekmannainflytandet utan vidare kunna avskaffas – med angelägna besparingar som följd. Skulle det likväl anses befogat med ett vidgat lekmannainflytande i brottmålsprocessen som helhet, kan detta resultat uppnås t. ex. genom att tillmäta en enhällig tingsrättsdom – bestående av en yrkesdomare och fem nämndemän – större betydelse än vad nu är fallet. Det kan tilläggas att det i samband med reformens införande från flera håll föreslogs att nämndemännens i hovrätt medverkan skulle inskränkas till att avse brottmål av allvarligare slag.

Det är möjligt att utrymme finns för motsvarande överväganden för kammarrättens del.

Den med motionen avsedda frågan synes för de allmänna domstolarnas vidkommande kunna övervägas av rättegångsutredningen.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag

att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning rörande lekmäns medverkan i hovrätt.

Stockholm den 10 januari 1983

ALLAN EKSTRÖM (m)